

ponukati na empiričku analizu urazumljivanja. Ovaj bi ga elaborat doveo do pitanja o apstrakciji, a svaki izdašan odgovor na ovo pitanje naišao bi na izdašno priznanje. Uostalom autor u Predgovoru obećaje, da će se ovakovim pitanjima napose zabaviti, pa ni onda ne će izostati zasluženo priznanje. Drugi pak dio njegove emp. psihologije naviješten je za koju godinu, a raditi će o t. zv. višim duševnim tvorinama.

Dr. S. Zimmermann.

Krašković Dr. Ljudevit mladji.

Radiotelegrafsko pravo. Preštampano iz „Mjesečnika“. Vukokovar 1917. U 8° ima strana VI. + 84.

Mladi pregalac na književnom polju odvjjetnički je perovoda u Vukokovaru. Napisao je misaule godine u glasilu pravničkoga društva seriju članaka o predmetu najmodernijem, a sada je te svoje članke sakupio u jednu cjelinu. Tim svojim izdanjem učinio je svoju zanimljivu i poučnu raspravu pristupačnom široj publici, onaj naime, koja ne čita „Mjesečnik“. U prvom dijelu rasprave uvodi nas pisac u sam predmet o Hertzovim valovima, kada su otkriveni, koja im je narav i uporaba. Prelazi zatim pisac da nam opiše najnoviju vrst brzovanja — radiotelegrafiju, spominje važnost njezinu u mirno doba na kopnu, na moru i u zraku, te važnost njezinu u ratno doba, kako u kopnenom tako i u pomorskom i zračnom ratu. Pošto je jošte spomenuo izvore radiotelegrafskog prava (institut za međunarodno pravo u Gentu god. 1906., Londonsku radiotelegrafsku konferenciju iz god. 1912., i Haašku mirovnu konferenciju od god. 1907.) prelazi na drugi dio rasprave o radiotelegrafskom pravu u mirno doba. Pisac rješava prvo glavno pitanje o pravnoj naravi zračnoga prostora. Navodi teorije suvereniteta države nad zračnim prostorom i teoriju slobode zraka. On pristaje uz ovu potonju, jer ova jedina osigurava potpunu slobodu radiotelegrafskoga prometa, dok je ona prva i pravnički i praktički i etički nemoguća, jer zračni prostor nije sposoban za suverenitet, niti se dađe provesti poštivanje toga

suvereniteta, niti ima jedna država pravo isključiti drugu od porabe zračnoga prostora, što bi bila nužna posljedica one prve teorije. Drugo je glavno pitanje, o kojem ovisi radiotelegrafsko pravo: u kojem odnošaju stoji radiotelegrafija prema drugim brzovajnim sistemima? Pisac se slaže sa većinom učenjakâ, da je radiotelegrafija podvrsta telegrafije. Iz ovoga načela neposredno slijedi zaključak, da se cjelokupno u pojedinim državama u krjeposti nalazeće interno brzovajno zakonodavstvo imade primijeniti i na radiotelegrafiju. Dosadanje zakonske ustanove polaze sa stanovišta, da države imadu pravo na međusobni radiotelegrafski promet. Tu treba da vlada sloboda prometa. Jedino ako izgleda pogibeljan po državnu sigurnost privatni radiotelegrafski brzovaj, smije ga država zaustaviti. Radiotelegrafija potpada pod državni monopol kao i drugi brzovaji. Svatko ima pravo da se posluži ovom vrsti brzovajljanja, ali u svim državama ne postoji radiotelegrafsko pravno jamstvo, niti se može čuvati tajna kao kod listovne pošte. Budući da je radiotelegrafija podvrsta telegrafije, to vrijede iste kaznenopravne ustanove protiv oštetiitelja radiotelegrafskih uredaja kao i protiv oštetiitelja telegrafskih uredaja. — U trećem dijelu prikazuje nam pisac radiotelegrafiju kao važno ratno sredstvo. Prema tomu nastalo je radiotelegrafsko pravo u ratno doba, kao što postoji brzovajno ratno pravo, koje imade za predmet obični električni brzovaji podmorske brzovajne kabele. Veoma umno razlaže nadalje pisac, na temelji postojećih ustanova, da zaraćena država ne smije postupati sa radiotelegrafistom, ako ga uhvati, kao sa uhomom već kao sa ratnim zarobljenikom. Radiotelegrafski uredaji na neprijateljskom teritoriju jesu objekt za navalu, pa ih za to smije zaraćena stranka zaplijeniti ili uništiti, bili oni privatno vlasništvo ili državno, bili oni na kopnu ili na brodovima. U kopnenom ratu dozvoljeno je zaplijeniti privatne radiotelegrafske postaje i aparate, ali se imadu vratiti odnosno naknaditi, kada se sklopi mir. U pomorskom ratu radiotelegrafske postaje na privatnim brodovima potpadaju kao i brodovi pod

pravo morskoga plijena. Ako je ta zapljena broda bila opravdana, potpada i brod i tovar u vlasništvo one države, koja ga je zaplijenila i ništa se ne vraća niti naknada daje. Zanimljivo je poglavlje o radiotelegrafskoj borbi, t. j. o ratu što se vodi u zraku sa Hertzovim radiotelegrafskim valovima. Ova je borba dozvoljena u zračnom prostoru iznad teritorija zaraćenih država, kao i u zračnom prostoru iznad debeloga mora, ali samo iznad zone za neprijateljstva, dok nije dozvoljena u zračnom prostoru iznad teritorija neutralnih država niti iznad svih mora. Ratne stranke imaju pravo nadzirati odnosno obustaviti radiotelegrafsko poslovanje svih radiotelegrafskih postaja, koje se nalaze na njihovom vlastitom teritoriju kao i na okupiranom teritoriju. Isto tako mogu ratne stranke zabraniti odašiljanje Hertzovih radiotelegrafskih valova iz morskog operacionog područja, ako već ne sasvim, a ono barem one radiotelegrafske vijesti, koje smatraju pogibeljima, napose smiju zabraniti radiotelegrafski promet sa mjestom, koje se opsjeda ili blokira. Radiotelegrafski materijal smatra se u ratu kao ratna kontribanda. Neutralne države ne smiju dozvoliti, da zaraćene države na njihovom teritoriju drže radiotelegrafske postaje. To je povreda neutralnosti. Neutralne države dapače dužne su podvrći cenzuri cio radiotelegr. promet, kao što imaju pravo cenzure nad običnim i kablskim brzojavima, ali nisu dužne protiviti se prolazu Hertzovih valova iznad svog teritorija. Pisac sve ove tvrdnje potkrepljuje primjerima iz najnovije povijesti ratova kao i navedenih prije izvorâ radiotelegrafskog prava.

U četvrtom dijelu govori pisac još o napretku tehničkih znanosti u ovo moderno doba, pa odatle izvodi, da su se prema tomu i pravne znanosti podigle i takovih ustanova stvorile, kakvih nije poznavao cio svijet.

Milo mi je konstatovati, da je piscu dobro za rukom pošlo obraditi ovaj predmet, tako te nemam što da prigovorim ovoj knjizi s naučne strane. S tehničke strane iznio bih više prigovora, da nisu ove ratne neprilike, koje to ispričavaju. Imade mnogo tiskarskih pogrešaka, a jedna je (ona na str. 65. retku 20 i sl.) dosta kobna,

gdje se veli promijenio mjesto primijenio. Knjigu ovu svima toplo preporučujem.

Dr. Pazman.

Dr. Josip Posedel. Pedagoški i filozofski rad dra. Đura Pulića (Dubrovnik 1917. 60 para).

Upravitelj realne gimnazije u Dubrovniku dr. Posedel objelodanjuje svoje predavanje, što ga je držao u kat. društvu „Bošković“ prigodom 100. obljetnice rođenja „uzor-nastavnika i značajnika dra. Pulića“. Odlični ovaj trudbenik na pedagoško-filozofijskom polju napisao je uz dva oveća djela oko 30 većih ili manjih znanstvenih rasprava. Pulićevi nazori o ustroju školstva zaslužuju puno pažnje, te bi i danas imali aktuelnu vrijednost u organizaciji javne obuke. Uzgoj mora uvijek zadržati idealnu svoju svrhu, da obrazuje vrijedne pojedince za društvo; a jedini pravi oslon društvenog razvoja jest shvaćanje dužnosti, koje opet izvire u religiji. Otuda Pulić vindicira duhovnoj vlasti pravo, da cjelokupni uzgoj svede na vjerska i moralna načela. Uz ovaj opći pedagoški rad osobito se Pulić zanimao za srednjoškolsku obuku, gdje je opet prvu važnost namijenio filozofijskoj propedeutici, te je i sam napisao jedan udžbenik za gimnazije s talijanskim nastavnim jezikom. Najznatnija mu je filozofijska rasprava iz teodiceje, gdje napose pobija francesku filozofiju, koja pod uplivom Hegelove nauke istovetuje realnost Božju s idealom čovječjeg uma. Najglavnije misli iz Pulićevih književnih radova iznio je autor lapidarno i pregnantno, te nam tako prikazao oblu cjelinu idealnog nastojanja, koje resi Pulića kao učenjaka i odgojitelja. Lijepa se ova rasprava može toplo preporučiti osobito zato, što nam je dragocjen svaki prinos za proučavanje naše kulturne starine.

Krus Franz Ser. S. I.: Fragen der Predigtausarbeitung. Mit einer Uebersetzung der „Ratio concionandi“ des hl. Franz Borgia. Zweite, unveränderte Auflage. Innsbruck 1916. Felizian Rauch. Cijena K 170. vez. K 270.